

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ ΤΟΥ ΕΠΣ-ΞΓ

Το ΕΠΣ-ΞΓ περιλαμβάνει δύο κατηγορίες δεδομένων:

1. Περιγραφητές επικοινωνιακών δραστηριοτήτων

Πρόκειται για μια σειρά δηλώσεων ή περιγραφικών δεικτών που προσδιορίζουν ακριβώς τι αναμένεται να μπορεί να κάνει ο μαθητής μιας ξένης γλώσσας σε κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας. Δηλαδή, περιγράφονται αναλυτικά οι επικοινωνιακές λειτουργίες που αναμένεται να κάνει ο μαθητής μιας ξένης γλώσσας σε κάθε ένα από τα επίπεδα γλωσσομάθειας, όπως αυτά ορίζονται από την εξάβαθμη κλίμακα του Συμβουλίου της Ευρώπης, για να θεωρηθεί επαρκής χρήστης αυτού του επιπέδου.

Όπως γίνεται σαφές τόσο από το εισαγωγικό κείμενο του ΕΠΣ-ΞΓ, όσο και από τις επιμέρους πληροφορίες της πρώτης αυτής κατηγορίας δεδομένων, οι περιγραφικοί δείκτες (στο εξής περιγραφητές) είναι δύο ειδών: Α) η πρώτη κατηγορία περιέχει γενική περιγραφή του γλωσσικού προφίλ του μαθητή ανά επίπεδο, και Β) η δεύτερη περιέχει περιγραφητές επικοινωνιακής επάρκειας ανά επίπεδο γλωσσομάθειας στις επιμέρους επικοινωνιακές δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου, παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, γραπτής και προφορικής διαμεσολάβησης.

Επίσης, όπως γίνεται σαφές από το εισαγωγικό κείμενο του ΕΠΣ-ΞΓ, οι ανά επίπεδο περιγραφητές έχουν αντιστοιχιστεί με τους περιγραφητές του *Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες* (στο εξής ΚΕΠΑ).

2. Τη γλωσσική «ύλη» του προγράμματος σπουδών

Με τη δεύτερη κατηγορία δεδομένων προσδιορίζεται με ακρίβεια με ποια γλωσσικά μέσα αναμένεται ο μαθητής της ξένης γλώσσας να μπορεί –ανά επίπεδο γλωσσομάθειας – να αρθρώνει τις επικοινωνιακές λειτουργίες. Έτσι, γίνεται σαφές πως με τον όρο *γλωσσική ύλη* αναφερόμαστε στο είδος και το εύρος των γλωσσικών μέσων, δηλαδή των λειτουργικών και δομικών στοιχείων, που αναμένεται να είναι σε θέση να επιλέγει και να χρησιμοποιεί ο μαθητής κατάλληλα, προκειμένου να μεταφέρει με επιτυχία κοινωνικά προσδιορισμένα νοήματα σε ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας, σε διαφορετικά στάδια εκμάθησης της ξένης γλώσσας. Ως *γλωσσικά δεδομένα* εννοούνται τα γλωσσικά μέσα εν χρήσει, δηλ. οι δομές της γλώσσας στα περιβάλλοντα λειτουργίας τους.

1.1 Κατάρτιση της γλωσσικής ύλης

Η κατάρτιση της γλωσσικής ύλης του ΕΠΣ-ΞΓ δεν έγινε βάσει αυθαίρετων επιλογών σχετικά με διάταξη των γλωσσικών δεδομένων από το «εύκολο» στο πιο «δύσκολο», όπως συχνά γίνεται σε προγράμματα γλωσσικής ύλης. Έγινε με μια συγκεκριμένη μεθοδολογία που περιγράφεται στην συνέχεια.

Στην πρώτη φάση εκπόνησης του ΕΠΣ-ΞΓ καταρτίστηκαν δύο αρχεία που περιλάμβαναν: (α) τη γενική, κοινή για τις γλώσσες του προγράμματος περιγραφή της γλωσσικής ύλης για τα έξι επίπεδα γλωσσομάθειας, όπως αυτή προέκυψε από σύνθεση ενός αρχικού συνόλου διαβαθμισμένων περιγραφών γλωσσικών δεδομένων από τις διαφορετικές γλώσσες και από ποικίλες πηγές, και (β) αποτύπωση της ύλης κάθε ξένης γλώσσας χωριστά, όπως καλύπτεται από τα εν χρήσει διδακτικά εγχειρίδια, οργανωμένα κατά σχολικές τάξεις και αντιστοιχισμένα σε επίπεδα γλωσσομάθειας

Στη δεύτερη φάση εκπόνησης του ΕΠΣ-ΞΓ, στόχος υπήρξε η στάθμιση των περιγραφών των δύο αρχείων και, μέσω αυτής, ο προσδιορισμός της κατάλληλης μεθοδολογίας για την

ανάπτυξη σαφώς ορισμένων και αντικειμενικών *κριτηρίων αναφοράς* για τη μάθηση, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των ξένων γλωσσών.

Οι περιγραφές των δύο αρχείων ελέγχθηκαν και αντιπαραβλήθηκαν μεταξύ τους καθώς και με αντίστοιχες περιγραφές από επιπλέον πηγές και, τελικά, διαμορφώθηκαν αναλυτικές γλωσσικές περιγραφές, *χαρακτηριστικές* κάθε επιπέδου γλωσσομάθειας, περιγραφές δηλαδή οι οποίες προσδιορίζουν λεπτομερώς τη γνώση που αποκτάται σε κάθε γλώσσα σε κάθε επίπεδο και τη διακρίνουν από εκείνη των υπόλοιπων επιπέδων. Ο στόχος αυτός υπαγορεύεται από την ίδια τη φιλοσοφία του ΕΠΣ-ΞΓ ως προγράμματος που διαμορφώνεται από γλωσσικά δεδομένα (data-driven curriculum) και δεν στηρίζεται αποκλειστικά, όπως τα περισσότερα προγράμματα σπουδών, σε περιγραφές ειδικών της γλώσσας οι οποίες συνήθως δεν ελέγχονται μεταξύ τους ούτε, πολύ περισσότερο, τεκμηριώνονται με εμπειρικά δεδομένα (δεδομένα δηλ. που έχουν παραχθεί από ομιλητές/μαθητές της γλώσσας).

2.1 Μεθοδολογία στάθμισης της γλωσσικής ύλης

Η συνεισφορά της μεθοδολογίας αξιολόγησης των γλωσσικών δεδομένων του προγράμματος και του τελικού προϊόντος (δηλ. των κριτηρίων αναφοράς που παρουσιάζονται λεπτομερώς και ειδικά για την Αγγλική) στη σύγχρονη βιβλιογραφία αφορά όχι μόνο στην ποικιλία των δεδομένων τα οποία αντιπαραβλήθηκαν και αξιολογήθηκαν προκειμένου να ενσωματωθούν σε λεπτομερείς, ακριβείς περιγραφές, αλλά και στην υιοθέτηση μιας *κοινής μεταγλώσσας* για την περιγραφή των γλωσσικών στοιχείων σε διάφορες γλώσσες.

Τα κριτήρια αναφοράς που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση του ΕΠΣ-ΞΓ, τεκμηριώνουν τους περιγραφητές επικοινωνιακής επάρκειας σε μία γλώσσα και είναι *συγκρίσιμα* με αντίστοιχα στοιχεία για τις υπόλοιπες γλώσσες του προγράμματος. Τέτοιου είδους γλωσσικές περιγραφές μπορούν να υποστηρίξουν διαγλωσσικές μελέτες σχετικά με τη μάθηση της ξένης γλώσσας και συνδέσεις της γνώσης σε περισσότερες από μία ξένες γλώσσες σε ένα πραγματικά πολύγλωσσο πρόγραμμα σπουδών.

Ως βασικό μεθοδολογικό εργαλείο για τη στάθμιση της γλωσσικής ύλης και τον προσδιορισμό κριτηρίων αναφοράς για τη μάθηση και την αξιολόγηση της ξένης γλώσσας αναπτύχθηκε μια πολύγλωσση βάση δεδομένων, όπου καταχωρίζονται περιγραφές των δομικών και λειτουργικών στοιχείων κάθε γλώσσας με παραδείγματα χρήσης, τα οποία αναπαριστούν, κατά προσέγγιση, τις γλωσσικές επικοινωνιακές ικανότητες του μαθητή στις πέντε ξένες γλώσσες (Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ισπανικά, Ιταλικά), σε πέντε από τα έξι επίπεδα γλωσσομάθειας (A1, A2, B1, B2, Γ1)¹.

Η διαδικασία αυτή τεκμηρίωσης της επικοινωνιακής επάρκειας σε περισσότερες από μία ξένες γλώσσες αποτελεί εξαιρετικά σύνθετο εγχείρημα. Με εφαρμογή διαφορετικών μεθοδολογικών πρακτικών από αυτές βάσει των οποίων αναπτύχθηκαν οι κοινόι, λειτουργικοί περιγραφικοί δείκτες του Προγράμματος και η ενιαία περιγραφή της ύλης κατά επίπεδο -πρακτικών αναλυτικών αντί συνθετικών- η ενημέρωση της εν λόγω βάσης απαιτήσε την επιστροφή στα δεδομένα κάθε γλώσσας χωριστά και εξαντλητικά, την εξαγωγή περιγραφών γλωσσικών ικανοτήτων από τις σχετικές πηγές και την αντιστοίχισή τους μεταξύ των διαφόρων γλωσσών και των επιπέδων, προκειμένου να είναι δυνατή η οργάνωση, ο έλεγχος και η αντιπαραβολή τους βάσει κοινής μεταγλώσσας.

Από τα δεδομένα αυτά προέκυψαν οι σταθμισμένες περιγραφές γλωσσικής ύλης της Αγγλικής και παράλληλα αξιολογήθηκαν οι περιγραφικοί δείκτες της πρώτης φάσης της εκπόνηση του προγράμματος (δηλ. της πρώτης του έκδοσης).

---

¹ Το επίπεδο Γ2 δεν αντιπροσωπεύεται αυτή τη στιγμή στη βάση δεδομένων του ΕΠΣ-ΞΓ.

Σημειώνεται ότι η μεταγλώσσα που χρησιμοποιείται για την περιγραφή των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων σκόπιμα δεν υιοθετεί ορισμένο θεωρητικό πλαίσιο, προκειμένου να είναι εύκολη και σαφής η μεταφορά της στη σχολική πράξη. Επιπλέον, αποφεύχθηκαν περιγραφές που στηρίζονται σε αυστηρά δομιστικές προσεγγίσεις της γλώσσας, οι οποίες συχνά συνδέονται με μονογλωσσικές ιδεολογίες που θέλουν κάθε γλώσσα 'απομονωμένη' από τις υπόλοιπες και τις περιγραφές των δομικών της στοιχείων διαχωρισμένες από αντίστοιχες των άλλων γλωσσών.

1.3 Η δομή και λειτουργία της βάσης δεδομένων

Η βάση δομείται σύμφωνα με την εξάβαθμη κλίμακα. Ειδικά, περιλαμβάνει τους ακόλουθους τύπους δεδομένων:

- i. τους κοινούς *περιγραφητές* του ΕΠΣ-ΞΓ, που ορίζουν με τρόπο γενικό και ενιαίο για όλες τις γλώσσες τι αναμένεται να είναι σε θέση να κάνει ο μαθητής με την ξένη γλώσσα σε κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας
- ii. τις επικοινωνιακές *λειτουργίες* (επικοινωνιακούς στόχους) που ο μαθητής αναμένεται να είναι σε θέση να επιτελεί/πραγματώνει χρησιμοποιώντας την ξένη γλώσσα σε κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας
- iii. τα *γραμματικά μέσα* (γραμματικές δομές) της ξένης γλώσσας που ο μαθητής αναμένεται να είναι σε θέση να κατανοεί, να επιλέγει και να χρησιμοποιεί με επιτυχία σε κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας
- iv. τα *λεξικά μέσα* (λεξικές μονάδες) της ξένης γλώσσας που ο μαθητής αναμένεται να είναι σε θέση να κατανοεί, να επιλέγει και να χρησιμοποιεί με επιτυχία σε κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας
- v. τους *τύπους κειμένων* που ο μαθητής αναμένεται να είναι σε θέση να κατανοεί και να παράγει στην ξένη γλώσσα, σε κάθε επίπεδο, προκειμένου να επικοινωνεί επιτυχώς σε ποικίλες περιστάσεις.

Με εξαίρεση τους περιγραφητές, καθένας από τους παραπάνω τύπους δεδομένων αντιστοιχεί σε ορισμένο τύπο γλωσσικής ικανότητας (τη λειτουργική, τη γραμματική, τη λεξική ικανότητα και την ικανότητα συνεχούς λόγου), όπως αναφέρεται στο ΚΕΠΑ. Η ικανότητα συνεχούς λόγου (discourse competence), ειδικά, προσδιορίζεται ως πραγματολογική ικανότητα που σχετίζεται τα κείμενα με τα οποία πραγματοποιείται κάθε φορά η επικοινωνία.

Να σημειωθεί ότι οι τύποι των κειμένων περιγράφονται βάσει των κοινωνικοπολιτισμικών περιβαλλόντων (συμφραζομένων) στα οποία λειτουργούν, τα οποία επηρεάζουν σε κάποιο βαθμό τα γλωσσικά κειμενικά χαρακτηριστικά. Η προσέγγιση αυτή συνάδει με την προτεραιότητα που η θεωρία γλώσσας που υιοθετεί το ΕΠΣ-ΞΓ αποδίδει στην έννοια του κειμένου ως υλικής πραγμάτωσης του λόγου. Η ικανότητα συνεχούς λόγου σχετίζεται επιπλέον με ειδικότερα γλωσσικά χαρακτηριστικά όπως η οργάνωση του λόγου (ακολουθία παλαιάς και νέας πληροφορίας, *θέμα* και *ρήμα*), η συνοχή και η συνεκτικότητα του κειμένου, το ύφος (style) και το καταστασιακό ιδίωμα (register)² του κειμένου, κ.ά. Παρόλα αυτά, αυτού του είδους η πληροφορία δεν αναπαρίσταται συστηματικά αυτή τη στιγμή στη βάση, καθώς αφορά σε μελλοντικές κατευθύνσεις έρευνας του Προγράμματος.

Για την ενημέρωση της βάσης και τη συγκέντρωση ικανού όγκου γλωσσικών δεδομένων για έλεγχο αξιοποιήθηκε ποικιλία σχετικών πηγών: (α) τα λεγόμενα βιβλία Προφίλ κάθε γλώσσας, (β) τα διδακτικά εγχειρίδια των κρατικών εκδόσεων που χρησιμοποιούνται στη σχολική τάξη, (γ) τα στοιχεία προδιαγραφών και οι αναλυτικές περιγραφές των δοκιμασιών

---

² Ο όρος 'register' έχει μεταφραστεί στην ελληνική έκδοση του ΚΕΠΑ ως "επίπεδο ύφους". Εδώ προτιμάται ο ορθότερος όρος 'καταστασιακό ιδίωμα'.

του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας (στο εξής ΚΠΓ), (δ) το σώμα κειμένων Αγγλικής του ΚΠΓ, γλωσσικός πόρος που περιέχει γραπτά κείμενα που έχουν παραχθεί από υποψηφίους στις εξετάσεις του ΚΠΓ για την Αγγλική, στα επίπεδα γλωσσομάθειας Α1-Γ1. Οι περιγραφές γλωσσικών στοιχείων (μαζί με παραδείγματα χρήσης) που εξάγονται από τις πηγές αυτές και καταχωρίζονται σε καθέναν από τους τύπους δεδομένων της βάσης περιγράφονται με ένα κοινό σύνολο μεταδεδομένων:

- i. τη γλώσσα με την οποία σχετίζονται (με εξαίρεση τους περιγραφητές, που είναι κοινοί για όλες τις γλώσσες)
- ii. το *επίπεδο* γλωσσομάθειας στο οποίο αφορούν
- iii. το *είδος λόγου* στο οποίο αφορούν (γραπτό ή προφορικό λόγο)
- iv. την *επικοινωνιακή δραστηριότητα* με την οποία σχετίζονται (κατανόηση, παραγωγή και διάδραση, διαμεσολάβηση)
- v. την *πηγή* από την οποία έχουν εξαχθεί
- vi. τη *σχολική τάξη* στην οποία αφορούν (μόνο για δεδομένα που έχουν εξαχθεί από σχολικά εγχειρίδια).

Ως προς την αναπαράσταση των γλωσσικών δεδομένων σε κάθε τύπο, εκτός των περιγραφητών, η βασική δυσκολία που έπρεπε να αντιμετωπιστεί, προτού η βάση ενημερωθεί, σχετίζεται με την υιοθέτηση *κοινού μοντέλου* περιγραφής των γλωσσικών στοιχείων στις διαφορετικές γλώσσες του Προγράμματος. Δεδομένης της ποικιλίας πηγών από τις οποίες αντλήθηκαν δεδομένα και των διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων ή προσεγγίσεων οργάνωσης της γλωσσικής γνώσης που υιοθετεί κάθε πηγή, σημαντικό μέρος του έργου είχε να κάνει με την αντιστοίχιση (alignment) περιγραφών που προέρχονται από διαφορετικά θεωρητικά πρότυπα. Από αυτή την αντιστοίχιση προέκυψε μια κοινή μεταγλώσσα περιγραφής αλλά και κοινό αναπαραστατικό μοντέλο για την οργάνωση των στοιχείων σε όλες τις γλώσσες.

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, οι γλωσσικές ικανότητες αναπαριστώνται βάσει *γλωσσικών τύπων* (linguistic types), γενερικών δηλαδή περιγραφών λειτουργικών και δομικών γλωσσικών στοιχείων τα οποία πραγματώνονται σε ειδικά περιβάλλοντα χρήσης στις διάφορες γλώσσες. Οι τύποι αυτοί οργανώνονται *ιεραρχικά*, με τους πιο ειδικούς (συγκεκριμένους) να "κληρονομούν" από τους πιο γενικούς (αφηρημένους). Η έννοια της κληρονομικότητας αντιστοιχεί σε βασική οντολογική σχέση σύμφωνα με την οποία ένας τύπος β, που κληρονομεί από τύπο α, θεωρείται ότι έχει τις ίδιες και επιπλέον ειδικότερες ιδιότητες σε σχέση με τον τύπο α. Τα στοιχεία που κληρονομούνται από τους γενικούς στους ειδικούς γλωσσικούς τύπους αφορούν χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τη λειτουργία ή τη χρήση τους σε ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα.

Ειδικά, οι **επικοινωνιακές λειτουργίες** ή επικοινωνιακοί στόχοι περιγράφονται σε όλες τις γλώσσες με ένα κοινό σύνολο γενικών τύπων ή Επικοινωνιακών Πράξεων (Communication Acts) και μια σειρά ειδικούς τύπους, ή αλλιώς Μακρο- και Μικρο-λειτουργίες. Από την ιεραρχική οργάνωση των τύπων των γλωσσικών λειτουργιών προκύπτει για όλες τις γλώσσες μια κοινή *οντολογία*, τμήμα της οποίας παρουσιάζεται στην Εικ. 1, με παραδείγματα χρήσης από τα Αγγλικά. Στο απόσπασμα αυτό της οντολογίας, που εμφανίζεται στο Παράρτημα 1 της τελικής έκδοσης του ΕΠΣ, η Μακρο-λειτουργία "Διατυπώνω ευχή" αλλά και οι επιμέρους Μικρο-λειτουργίες "Διατυπώνω ευχή για αποχωρισμό", "Διατυπώνω ευχή για επιτυχία", "Διατυπώνω ευχή σε γενέθλια", "Διατυπώνω ευχή σε κοινές γιορτές και εορτασμούς" κληρονομούν από την Επικοινωνιακή Πράξη "Επικοινωνώ με κοινωνιολογικές συμβάσεις". Η ιεραρχική δομή τους απεικονίζεται με διαδοχικές εσοχές στο κείμενο, από τα αριστερά προς δεξιά. Τα διαφορετικά επίπεδα της ταξινόμησης απεικονίζονται και με διαφορετική σήμανση (παύλες και γραμμές με βέλη).

- Διατυπώνω ευχή
  - ↳ Διατυπώνω ευχή για αποχωρισμό
All the best!
Keep well.
Have a good journey/trip/holiday.
Do keep in touch.
Take care
Keep in touch.
  - ↳ Διατυπώνω ευχή για επιτυχία
Good/the best of luck!
I hope it/all goes well!
Cross fingers!
  - ↳ Διατυπώνω ευχή σε γενέθλια
Happy Birthday!
Many happy returns (of the day)!
  - ↳ Διατυπώνω ευχή σε κοινές γιορτές και εορτασμούς
Merry Christmas!
Happy New Year!

Εικ. 1 Απόσπασμα της οντολογίας γλωσσικών λειτουργιών: Επικοινωνιακή Πράξη, Μακρο-λειτουργίες, Μικρο-λειτουργίες (Αγγλικά, Επίπεδο B2)

Σε οποιοδήποτε επίπεδο της ταξινόμιας γλωσσικών λειτουργιών, οι τύποι (είτε Μικρο- είτε Μακρο-λειτουργίες) οι οποίοι αφορούν σε διαφορετικές οπτικές του ίδιου επικοινωνιακού γεγονότος, με εστίαση σε διαφορετικό κάθε φορά μετέχοντα στο γεγονός, παρουσιάζονται, όπως φαίνεται στην Εικ. 2 (απόσπασμα από το Παράρτημα για τα Αγγλικά για το πρωτοτυπικό γεγονός της "παροχής πληροφορίας"), στο ίδιο οντολογικό επίπεδο, η μία απέναντι από την άλλη. Η απεικόνιση αυτή παριστά, με τρόπο εύληπτο, την ειδική σημασιολογική (εννοιολογική) συνάφεια "αδελφών" κόμβων της οντολογίας (π.χ. των "Δίνω πληροφορίες για αντικείμενο" και "Ζητώ πληροφορίες για αντικείμενο"), ακριβώς όπως έχει αναπαρασταθεί και στη βάση.

- Δίνω πληροφορίες	- Ζητώ πληροφορίες
↳ Δίνω πληροφορίες για αντικείμενο	↳ Ζητώ πληροφορίες για αντικείμενο <i>What?</i> <i>Which one? Which book?</i>
↳ Δίνω πληροφορίες για πρόσωπο	↳ Ζητώ πληροφορίες για πρόσωπο <i>Who?</i>
↳ Δίνω πληροφορίες για την αιτία <i>Because ...</i>	↳ Ζητώ πληροφορίες για την αιτία <i>Why?</i>
↳ Δίνω πληροφορίες για τον τόπο	↳ Ζητώ πληροφορίες για τον τόπο <i>Where?</i>
↳ Δίνω πληροφορίες για τον τρόπο <i>[Me χειρονομία] Like this.</i>	↳ Ζητώ πληροφορίες για τον τρόπο <i>How?</i>
↳ Δίνω πληροφορίες για τον χρόνο	↳ Ζητώ πληροφορίες για τον χρόνο <i>When?</i>

Εικ. 2 Απόσπασμα της οντολογίας γλωσσικών λειτουργιών: Μικρο-λειτουργίες που αφορούν στο ίδιο πρωτοτυπικό γεγονός (παροχή πληροφορίας) (Αγγλικά, Επίπεδο A1)

Σημειώνεται ότι η αναπαράσταση της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή της ξένης γλώσσας βάσει ιεραρχικών σχέσεων μεταξύ τύπων γλωσσικών στοιχείων είναι κατάλληλη για την περιγραφή της ανάπτυξης (και του εμπλουτισμού) της γλωσσικής γνώσης κατά επίπεδα γλωσσομάθειας. Κάθε τύπος συσχετίζεται με ορισμένο επίπεδο, γλώσσα, επικοινωνιακή δραστηριότητα και είδος λόγου. Οι ειδικοί γλωσσικοί τύποι συσχετίζονται γενικά με χαμηλότερα επίπεδα ενώ οι πιο γενικοί με υψηλότερα. Για παράδειγμα, οι γλωσσικές πραγματώσεις (βλ. παραδείγματα χρήσης) της Μικρο-λειτουργίας "Διατυπώνω ευχή για επιτυχία" αναμένεται να έχουν αναπτυχθεί πλήρως σε μαθησιακό στάδιο (επίπεδο) που προηγείται του σταδίου ανάπτυξης των πραγματώσεων της Μακρο-λειτουργίας "Διατυπώνω ευχή". Οι περιπτώσεις όπου ένας πιο γενικός τύπος φαίνεται να "μαθαίνεται" πριν από κάποιον ειδικό, αφού ελέγχθηκαν αντιπαραβολικά σε όλες τις γλώσσες, είτε αναγνωρίστηκαν ως ασυνέπειες στις περιγραφές των διαφόρων πηγών είτε (κάποιες)

ενσωματώθηκαν ως ειδικές περιπτώσεις στο μοντέλο οργάνωσης της ύλης/γνώσης της βάσης. Η οντολογική αναπαράσταση της γλωσσικής γνώσης επιτρέπει τους απαραίτητους ελέγχους συνέπειας που διασφαλίζουν την αξιοπιστία των στοιχείων που καταχωρίζονται στη βάση του ΕΠΣ-ΞΓ και, συνακόλουθα, την αξιοπιστία των κριτηρίων αναφοράς τα οποία προκύπτουν και παρουσιάζονται στην τελική έκδοση του Προγράμματος.

Η **γραμματική ικανότητα** που χαρακτηρίζει τα επίπεδα μάθησης, σε κάθε γλώσσα, αναπαρίσταται επίσης με ιεραρχικές (οντολογικές) δομές οι οποίες περιλαμβάνουν γενικούς και ειδικούς τύπους γραμματικών μέσων. Ορισμένοι τύποι και οι αντίστοιχες δομές αντιπροσωπεύονται σε όλες τις γλώσσες ενώ άλλοι αφορούν αποκλειστικά σε ορισμένη(-ες) γλώσσα(-ες). Οι γραμματικοί τύποι ορίζονται βάσει των κατηγοριών μερών του λόγου (ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα, κ.λπ.), βασικών φραστικών κατηγοριών (ονομαστική φράση, επιθετική φράση, ρηματική φράση, κ.λπ.) και τυπικών δομών (patterns) που σχετίζονται με τα παραπάνω. Στο αναπαραστατικό μοντέλο της βάσης, ένας ειδικός γραμματικός τύπος μπορεί να κληρονομεί από περισσότερους από έναν γενικούς τύπους. Οι γενικοί γραμματικοί τύποι αναμένεται να έχουν αναπτυχθεί πλήρως σε υψηλότερα επίπεδα, ενώ οι ειδικότεροι σε χαμηλότερα.

Επίθετο

[Μορφή]

- Βαθμός επιθέτου
  - ↳ Θετικός βαθμός
He is old.
  - ↳ Συγκριτικός βαθμός
    - ↳ Ομαλός σχηματισμός
      - ↳ Συγκριτικός μονοσύλλαβου/δισύλλαβου επιθέτου
        - ↳ Επίθετο + -er
faster
heavier
      - ↳ Συγκριτικός πολυσύλλαβου επιθέτου
        - ↳ more + επίθετο
        - ↳ less + επίθετο
    - ↳ Υπερθετικός βαθμός
      - ↳ Ομαλός σχηματισμός
        - ↳ Υπερθετικός μονοσύλλαβου/δισύλλαβου επιθέτου
          - ↳ Επίθετο + -est
fastest
heaviest

[Σημασία-χρήση]

- Δυνατότητα διαβάθμισης
  - ↳ Διαβαθμίσιμο επίθετο
    - ↳ Επίθετο που δηλώνει δυαδική αντίθεση
      - ↳ small/big, large
- Επίθετο που σημαίνει ποσότητα
  - ↳ (a) few
  - ↳ (a) little
  - ↳ many
  - ↳ much
- Ερωτηματικό επίθετο
  - ↳ Which?
- Κτητικό επίθετο
  - ↳ my, your, his, her, its, our, your, their

Εικ. 3 Απόσπασμα της οντολογίας γραμματικών τύπων σχετικών με τη μορφή και τη σημασία-χρήση του επιθέτου
(Αγγλικά, Επίπεδο A1)

Αντίστοιχα, η **λεξική γνώση** σε κάθε επίπεδο περιγράφεται ομοιότροπα σε όλες τις γλώσσες βάσει γενικών και ειδικότερων σημασιολογικών (θεματικών) πεδίων. Από τα γενικά και ειδικά πεδία, που αποτελούν γενικεύσεις του σχετικού λεξιλογίου, κληρονομούν, όπως φαίνεται στην Εικ. 4, είτε μεμονωμένες λεξικές μονάδες είτε λεξικοί τύποι που περιλαμβάνουν λεξικές μονάδες διαφορετικών μερών του λόγου (δηλώνονται μέσα σε αγκύλες). Οι λεξικές μονάδες που περιλαμβάνονται σε κάθε λεξικό τύπο έχουν κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά (ανακαλούν δηλ. μια κοινή και συνεκτική σημασία) και λειτουργούν σε παρόμοια γλωσσικά περιβάλλοντα.

Στοιχεία ταυτότητας

- Όνομα και επώνυμο
[μικρά ονόματα, επώνυμα, ψευδώνυμα], *Mr, Mrs, Miss, Ms, to write, to be*, [γράμματα του αλφάβητου]
- Φύλο
[ανδρικό φύλο: *male, man, boy*], [γυναικείο φύλο: *female, woman, girl*]
- Ημερομηνία και τόπος γέννησης
to be born, birthday, yesterday, today, tomorrow, last/this/next, [αριθμοί 1-31], [ημέρες της εβδομάδας: *Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Saturday, Sunday*], [μήνες: *January, February, March, April, May, June, July, August, September, October, November, December*], [έτη], *at + time, on + day, in + month/year*
- Ηλικία
(not) young, old, NP + be + number (+ years old)
- Διεύθυνση
to live, [ονόματα δρόμων], *number*, [ονόματα χωρών], [ονόματα πόλεων]
- Τηλέφωνο, fax, e-mail
telephone, [αριθμοί 0-10], *to phone, number, zero, nought, oh, fax, e-mail, at* (γραμμένο «@»), *dot* (γραμμένο «.»), *slash* (γραμμένο «/»)
- Εθνικότητα
[εθνικότητες]
- Καταγωγή
to be from...
- Θρησκεία
church, [θρησκείες], *god, faith, to believe*
- Οικογενειακή κατάσταση
family, [βαθμοί συγγένειας: *father, mother, husband, wife, child, son, daughter, brother, sister, cousin*], *(not) married*
- Εκπαίδευση
school, university, student, to study, to go to [school, university], [μαθησιακά αντικείμενα: *English, history, science, mathematics*]
- Επάγγελμα
[επαγγέλματα: *lawyer, engineer, accountant*], [χώροι εργασίας: *office, hospital, factory*], [επαγγελματίες: *cleaner, porter, driver, mechanic, builder*], [ιεραρχία εργασιών και ρόλων: *boss, manager, worker*], [εργασιακοί τίτλοι: *sales executive, personal assistant*], [είδη εργαλείων και μηχανών: *spanner, hammer, boiler, computer*], [τιμήματα: *stores, personnel, accounts*], [ονόματα εταιριών], *business, trade, industry, service, work, job, to make, build(ing), to run [e.g. a business], colleague, mate, customer, client, train(ing), employ, sack, unemployed, security, safety, Danger!, first aid, welfare, report, memo, salary, wage, earn(ings), overtime, fee, trade union, strike, to be a..., to work*
- Εξωτερική εμφάνιση
to look (+ not) (+ very), tall, slim, dark, fair

Εικ. 4 Απόσπασμα της λεξικής οντολογίας για το γενικό θεματικό πεδίο "Στοιχεία ταυτότητας"
(Αγγλικά, Επίπεδο A1)

Τέλος, οι **τύποι κειμένων** με τους οποίους ο μαθητής αναμένεται να είναι σε θέση να επικοινωνεί οργανώνονται ιεραρχικά σε δομές όπως αυτή της Εικ. 5. Οι παράμετροι του επικοινωνιακού περιβάλλοντος στο οποίο θεωρείται ότι ένα κείμενο λειτουργεί προσδιορίζονται σε ειδικότερους τύπους που κληρονομούν από τους γενικούς. Να σημειωθεί ότι οι κειμενικοί τύποι, όπως και οι γλωσσικές λειτουργίες, συνήθως συσχετίζονται με ορισμένη επικοινωνιακή δραστηριότητα (κατανόηση, παραγωγή, διαμεσολάβηση) και είδος λόγου (προφορικό, γραπτό), αντίθετα με τους γραμματικούς και λεξικούς τύπους οι οποίοι συνήθως δεν φέρουν ορισμένες τιμές για τα μεταδεδομένα αυτά.

<p>Ανακοίνωση</p> <ul style="list-style-type: none">
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε σταθμό λεωφορείων
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε σιδηροδρομικό σταθμό
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε αεροδρόμιο
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία κατά την πτήση
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε κέντρο διασκέδασης (ντίσκο, κλαμπ, παμπ, κ.λπ.)
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε γήπεδο
- Έντυπη ή ηχητική ανακοίνωση/αναγγελία σε συναυλία <p>Άρθρο</p> <ul style="list-style-type: none">
- Άρθρο εφημερίδας<ul style="list-style-type: none">
↳ Σύντομο άρθρο για αποτέλεσμα αθλητικού αγώνα
↳ Αφιέρωμα σε εφημερίδα <p>Αφίσα</p> <p>Δελτίο καιρού</p> <ul style="list-style-type: none">
- Δελτίο πρόγνωσης καιρού σε εφημερίδα
- Δελτίο πρόγνωσης καιρού σε περιοδικό
- Δελτίο πρόγνωσης καιρού στο ραδιόφωνο
- Δελτίο πρόγνωσης καιρού στην τηλεόραση

Εικ. 5 Απόσπασμα της οντολογίας κειμενικών τύπων (Αγγλικά, Επίπεδο A2)

Προκειμένου να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η διαδικασία ανάπτυξης του κοινού μοντέλου της βάσης με αφετηρία την, καθόλου απλή, αντιστοίχιση των δεδομένων από διαφορετικές πηγές, αξιοποιήθηκαν αρχικά τα βιβλία Προφίλ των γλωσσών, από τα οποία προέκυψε μια οντολογία γλωσσικών τύπων, κοινή για όλες τις γλώσσες. Κατόπιν η οντολογία αυτή χρησιμοποιήθηκε για την οργάνωση των δεδομένων των σχολικών εγχειριδίων. Κατά περιπτώσεις, τροποποιήθηκε και εμπλουτίστηκε προκειμένου να καλύψει ένα τόσο ετερογενές σώμα δεδομένων όσο αυτό των βιβλίων των σχολικών εκδόσεων, γραμμένων από διαφορετικούς συγγραφείς, οι οποίοι ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης της ξένης γλώσσας. Τελικά, οι αναθεωρημένοι γενικοί και ειδικοί τύποι δομικών και λειτουργικών μέσων από τα βιβλία Προφίλ και τα σχολικά εγχειρίδια αντιστοιχίστηκαν με τους τύπους που προέκυψαν από τις προδιαγραφές (την τυπολογία) δοκιμασιών του ΚΠΓ και οριστικοποιήθηκαν οι μεταξύ τους (οντολογικές) σχέσεις.

Η βάση γλωσσικών δεδομένων του ΕΠΣ-ΞΓ σχεδιάστηκε ως απαραίτητο εργαλείο για την ανάπτυξη συγκρίσιμων περιγραφών γλωσσικών ικανοτήτων, κατά επίπεδα γλωσσομάθειας. Τα δεδομένα αυτά, οργανωμένα βάσει κοινού μοντέλου αναπαράστασης και συσχετισμένα με ένα κοινό σύνολο μεταδεδομένων στις γλώσσες του Προγράμματος, επιτρέπουν την

τεκμηρίωση των περιγραφικών δεικτών του ΕΠΣ-ΞΓ με λεπτομέρεια και ακρίβεια, ενώ μπορούν επιπλέον να υποστηρίξουν συγκρίσεις και συνδέσεις της γνώσης των επιμέρους γλωσσών. Για παράδειγμα, το σύνολο των γλωσσικών λειτουργιών που χαρακτηρίζει ορισμένο επίπεδο στα Αγγλικά μπορεί εύκολα να αντιπαραβληθεί με το αντίστοιχο σύνολο, στο ίδιο επίπεδο, σε άλλη γλώσσα. Τέτοιου είδους διαγλωσσικές συγκρίσεις καταδεικνύουν τις ομοιότητες και διαφορές των γλωσσών ως προς τις προδιαγραφές διδασκαλίας και μάθησης ενώ κατά το τελικό στάδιο εκπόνησης του ΕΠΣ-ΞΓ υπήρξαν εξαιρετικά χρήσιμες για την αξιολόγηση των περιγραφικών δεικτών, ως προς τον βαθμό στον οποίο πράγματι περιγράφουν τη διαβάθμιση της επικοινωνιακής επάρκειας αντικειμενικά και με ενιαίο τρόπο σε όλες τις γλώσσες. Σημειωτέον ότι η τεκμηρίωση και, βάσει αυτής, η αξιολόγηση των λειτουργικών περιγραφικών δεικτών γλωσσομάθειας είναι κεντρικής σημασίας όχι μόνο για Προγράμματα Σπουδών, όπως το ΕΠΣ-ΞΓ, αλλά και για το ίδιο το ΚΕΠΑ. Στο μέτρο της γνώσης μας, η παρούσα έρευνα αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια να αναπτυχθούν σαφείς και αναλυτικές περιγραφές των γλωσσικών ικανοτήτων, συγκρίσιμες σε διάφορες γλώσσες, βάσει ικανού όγκου δεδομένων συσχετισμένων με επίπεδα γλωσσομάθειας. Η μεθοδολογία αλλά και τα ίδια τα δεδομένα του ΕΠΣ-ΞΓ μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για αξιολόγηση και εξειδίκευση των περιγραφικών δεικτών του ΚΕΠΑ.

Πέραν της ανάπτυξης σταθμισμένων περιγραφών (ειδικά για την Αγγλική) που τεκμηριώνουν τους περιγραφητές επικοινωνιακής επάρκειας προσδιορίζοντας με τρόπο αναλυτικό τις αναμενόμενες ικανότητες του μαθητή κατά επίπεδο γλωσσομάθειας, η βάση γλωσσικών δεδομένων του ΕΠΣ-ΞΓ αποτελεί εξίσου σημαντικό εργαλείο για την ενσωμάτωση των περιγραφικών δεικτών στην εκπαιδευτική πράξη και τη σύνδεσή τους με τα δομικά και λειτουργικά στοιχεία κάθε γλώσσας χωριστά αλλά και μεταξύ των γλωσσών. Για παράδειγμα, μεμονωμένοι περιγραφικοί δείκτες ή και σύνολα σχετικών μεταξύ τους δεικτών είναι δυνατό να συνδεθούν με συγκεκριμένες λειτουργίες, σύνολα γραμματικών και λεξικών μέσων και ορισμένους κειμενικούς τύπους (με αφετηρία τις κοινές τιμές ορισμένων μεταδεδομένων τους). Τέτοιου είδους συνδέσεις, οι οποίες καθιστούν τους περιγραφικούς δείκτες πιο σαφείς και συγκεκριμένους, συμπληρώνοντας την πληροφορία του τι αναμένεται να είναι σε θέση ο μαθητής να κάνει σε ορισμένο επίπεδο με αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με το τι είδους γλώσσα θα χρησιμοποιήσει, μπορούν να ενσωματωθούν με τρόπο άμεσο και σαφή στη διδασκαλία, μάθηση και αξιολόγηση της ξένης γλώσσας, αντικειμενικοποιώντας τη γλωσσική διαίσθηση του δασκάλου και συμπληρώνοντας τις προδιαγραφές του εκάστοτε εγχειριδίου. Μπορούν, για παράδειγμα, να αποτελέσουν βάση για ανάπτυξη νέων μαθησιακών δραστηριοτήτων, αλλά και ενοτήτων ύλης ή μαθησιακών-διδασκτικών ενοτήτων με συγκεκριμένη στόχευση. Επιπλέον, η οντολογική οργάνωση των γλωσσικών τύπων υποστηρίζει τις απαραίτητες γενικεύσεις των επιμέρους συνδέσεων μεταξύ τύπων δεδομένων της βάσης. Για παράδειγμα, ορισμένα λεξικά και γραμματικά μέσα μπορούν να συνδεθούν με Μικρο- ή Μακρο-Λειτουργίες τις οποίες πραγματώνουν· οι Επικοινωνιακές Πράξεις από τις οποίες κληρονομούν οι Μικρο- και οι Μακρο-λειτουργίες λειτουργούν ως γενικεύσεις βάσει των οποίων μπορούν να αναπτυχθούν διδακτικές-μαθησιακές ακολουθίες που θα περιλαμβάνουν ενότητες ύλης με όλα τα παραπάνω στοιχεία. Για τους παραπάνω σκοπούς, η επιστημονική ομάδα του ΕΠΣ-ΞΓ έχει την πρόθεση στο άμεσο μέλλον να διαθέσει και στον εκπαιδευτικό μια εκδοχή της βάσης, προκειμένου αυτός να μπορεί να αναζητά ηλεκτρονικά τα γλωσσικά δεδομένα που τον ενδιαφέρουν αλλά και να δημιουργεί προγράμματα ύλης (syllabi), ενότητες ύλης και ακολουθίες ενοτήτων, προσαρμοσμένες στις ανάγκες της τάξης του.